

Program rozwoju żywności regionalnej,
tradycyjnej, naturalnej wysokiej jakości
w województwie warmińsko-mazurskim
w latach 2016-2020

Spis treści

1. Wprowadzenie.....	3
2. Powiązania „Programu rozwoju żywności regionalnej, tradycyjnej, naturalnej wysokiej jakości w województwie warmińsko-mazurskim w latach 2016-2020” ze Strategią rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego do roku 2025.....	4
3. Dokumenty programowe dotyczące sektora żywności regionalnej, tradycyjnej, naturalnej wysokiej jakości	4
4. Diagnoza problemów, zasobów, sytuacji społeczno-gospodarczej oraz analiza SWOT branży żywności regionalnej, tradycyjnej, naturalnej wysokiej jakości w województwie warmińsko-mazurskim	8
5. Koordynator Programu	14
6. Uczestnicy i partnerzy Programu	14
7. Cele Programu.....	16
8. Założenia sposobu realizacji Programu: ewaluacja, monitoring, ocena i sprawozdawczość	22
9. Przewidywane finansowanie Programu.....	23

1. Wprowadzenie

Podstawę do sformułowania „Programu rozwoju żywności regionalnej, tradycyjnej, naturalnej wysokiej jakości w województwie warmińsko-mazurskim w latach 2016-2020” stanowi Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego do roku 2025 przyjęta Uchwałą Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego Nr XXVIII/553/13 z dnia 25 czerwca 2013 roku. Prace nad Programem warunkowały także działania związane z jego finansowaniem, przede wszystkim z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego – poprzez Regionalny Program Operacyjny Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020 oraz Europejskiego Funduszu Rolnego na Rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich – poprzez Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020, Krajową Sieć Obszarów Wiejskich. Stąd wynika perspektywa czasowa przyjęta w dokumencie.

Celem Programu jest wytyczenie kierunków rozwoju sektora żywności regionalnej, tradycyjnej, naturalnej wysokiej jakości w województwie warmińsko-mazurskim. Samorząd województwa warmińsko-mazurskiego przyjmuje na siebie rolę inicjującą i koordynującą w tym zakresie oraz będzie inspirował i współdziałał na rzecz rozwoju tego sektora.

Adresatami założeń Programu i realizatorami działań są zarówno nadawcy jak i odbiorcy: mieszkańcy województwa, samorządy powiatowe, gminne, instytucje naukowo-badawcze, szkoły, organizacje pozarządowe, izby gospodarcze, izby rolnicze, przedsiębiorcy działający w tym sektorze, rolnicy, inspekcje, etc.

Na potrzeby programu wprowadza się następujące definicje:

Żywność tradycyjna wysokiej jakości - produkty rolne i środki spożywcze, przeznaczone do spożycia przez ludzi, których jakość lub wyjątkowe cechy i właściwości wynikają ze stosowania tradycyjnych metod produkcji (za tradycyjne metody produkcji uznaje się metody wykorzystywane co najmniej od 25 lat), stosowanych surowców, tradycyjnych odmian roślin i ras zwierząt; stanowiące element dziedzictwa kulturowego regionu, w którym są wytwarzane oraz będące elementem tożsamości społeczności lokalnej z uwzględnieniem skomplikowanych dziejów regionu.

Żywność regionalna wysokiej jakości – produkty rolne i środki spożywcze, przeznaczone do spożycia przez ludzi, wyprodukowane w danym regionie, charakterystycznym dla niego. Proces produkcji odbywa się w tym regionie, z zachowaniem tradycyjnych metod wytwarzania. Również produkty zarejestrowane w europejskim systemie jakości żywności jako ChOG, ChNP, GTS.

Żywność naturalna wysokiej jakości – produkty rolne i środki spożywcze, przeznaczone do spożycia przez ludzi, wyprodukowane w miarę możliwości z naturalnych lokalnych surowców metodami tylko i wyłącznie naturalnymi (bez chemicznych środków ochrony roślin, antybiotyków, hormonów, leków weterynaryjnych, substancji dodatkowych etc.), w tym żywność ekologiczna.

2. Powiązania „Programu rozwoju żywności regionalnej, tradycyjnej, naturalnej wysokiej jakości w województwie warmińsko-mazurskim w latach 2016-2020” ze Strategią rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego do roku 2025

Żywność wysokiej jakości w Strategii rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego do roku 2025 została zaliczona do tzw. inteligentnych specjalizacji. Specjalizacja ta opiera się na przemyśle rolno-spożywczym, dynamicznym rozwoju rolnictwa lokalnego oraz tradycyjnym przetwórstwie żywności opartym o regionalne surowce i krótkie łańcuchy sprzedaży. Odpowiada ona na potrzeby konsumentów związane z promowanym zdrowym stylem życia.

Program nawiązuje bezpośrednio do celów i kierunków działań strategii rozwoju województwa, w szczególności do:

Cel strategiczny 1. Wzrost konkurencyjności gospodarki

Cele operacyjne:

7.1.1. Wzrost konkurencyjności regionu poprzez rozwój inteligentnych specjalizacji

7.1.3. Wzrost liczby miejsc pracy

Cel strategiczny 2. Wzrost aktywności społecznej

Cele operacyjne:

7.2.1. Rozwój kapitału społecznego

7.2.2. Wzrost dostępności i jakości usług publicznych

3. Dokumenty programowe dotyczące sektora żywności regionalnej, tradycyjnej, naturalnej wysokiej jakości

Poniżej wykaz niektórych aktów prawa oraz dokumentów i opracowań, które stanowiły główną inspirację w zakresie tworzenia „Programu rozwoju żywności regionalnej, tradycyjnej, naturalnej wysokiej jakości w województwie warmińsko-mazurskim w latach 2016-2020”. Ze względu na fakt, iż obszar produkcji żywności, w tym regionalnej, tradycyjnej, naturalnej wysokiej jakości, podlega obowiązkowym wymogom dotyczącym zasad bezpieczeństwa i higieny usankcjonowanymi przepisami prawa i nadzorowanymi przez odpowiednie inspekcje rządowe, Samorząd Województwa upatruje swojej roli w rozwijaniu tego segmentu rynku w szczególności pod kątem tworzenia warunków dla wzrostu przedsiębiorczości i rozwijania tego sektora gospodarczego na obszarze województwa. Odwołanie do zacytowanych ustaw, publikacji etc. ma charakter katalogu otwartego.

9.1 Ustawy:

1. Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa
2. Ustawa z dnia 17 grudnia 2004 r. o rejestracji i ochronie nazw i oznaczeń produktów rolnych i środków spożywczych oraz o produktach tradycyjnych
3. Ustawa z dnia 21 grudnia 2000 r. o jakości handlowej artykułów rolno-spożywczych
4. Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty

5. Ustawa z dnia 22 marca 1989 r. o rzemiośle
6. Ustawa z dnia 30 maja 2014 r. o prawach konsumenta
7. Ustawa z dnia 25 sierpnia 2006 r. o bezpieczeństwie żywności i żywienia
8. Ustawa z 22 maja 2009 r. o funduszach promocji produktów rolno – spożywczych
9. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 30 września 2015 r. w sprawie wymagań weterynaryjnych przy produkcji produktów pochodzenia zwierzęcego przeznaczonych do sprzedaży bezpośredniej
10. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 27 lipca 2007 r. w sprawie ogólnych odstępstw od wymagań higienicznych w zakładach produkujących żywność tradycyjną pochodzenia zwierzęcego
11. Ustawa z dnia 25 czerwca 2009 r. o rolnictwie ekologicznym.

9.3 Programy krajowe:

1. Strategia Rozwoju Kraju 2020. Aktywne społeczeństwo, konkurencyjna gospodarka, sprawne państwo, przyjęta przez Radę Ministrów w dniu 25 września 2012 roku.

Strategia *Rozwoju Kraju 2020* jest najważniejszym dokumentem w perspektywie średniookresowej, określającym cele strategiczne rozwoju kraju do 2020 roku, kluczowym dla określenia działań rozwojowych, w tym możliwych do sfinansowania w ramach perspektywy finansowej Unii Europejskiej na lata 2014-2020 oraz 9 zintegrowanych strategii, służących realizacji założonych celów rozwojowych (Strategia Innowacyjności i Efektywności Gospodarki, Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego, Strategia Rozwoju Transportu, Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko, Sprawne Państwo, Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego, Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary wiejskie, Strategia Rozwoju Systemu Bezpieczeństwa Narodowego RP, Strategia Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa). W dokumencie zwraca się szczególną uwagę na element działalności społeczno-gospodarczej jakim jest aktywność zawodowa. Określone w dokumencie cele strategiczne dotyczą zwiększenia aktywności zawodowej (cel II 4.1) oraz zwiększenia mobilności zawodowej i przestrzennej (cel II 4.3). Jednym z określonych zadań strategicznych jest modernizacja systemu kwalifikacji zawodowych. Zwraca się uwagę na takie aspekty aktywności zawodowej, jak np. stworzenie atrakcyjnych perspektyw edukacji, kształcenia zawodowego i kariery czy równoczesne podniesienie poziomu studiów wyższych oraz kształcenia zawodowego i szkolenia zawodowego. Odniesienie do *Strategii Rozwoju Kraju 2020* można znaleźć w Strategii rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego do roku 2025.

2. Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020. Regiony, miasta, obszary wiejskie.

W KSRR przyjęto trzy główne cele polityki regionalnej do 2020 roku:

cel 1 „konkurencyjność” - wspomaganie wzrostu konkurencyjności regionów;

cel 2 „spójność” – budowanie spójności terytorialnej i przeciwdziałanie marginalizacji obszarów problemowych;

cel 3 – „sprawność” – tworzenie warunków dla skutecznej, efektywnej i partnerskiej realizacji działań rozwojowych ukierunkowanych terytorialnie.

Kierunki działań polityki regionalnej w ramach celu 1. obejmują m. in. tworzenie warunków dla rozprzestrzeniania procesów rozwojowych i zwiększania ich absorpcji poza ośrodkami wojewódzkimi; budowę podstaw konkurencyjności województw – działania tematyczne.

KSRR wprowadza instrumenty służące poprawie efektywności działań związanych z zarządzaniem rozwojem na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym przez odejście od silnie scentralizowanego modelu sprawowania władzy (top-down), na rzecz wzmocnienia wielopoziomowego systemu zarządzania (multi-level governance).

Chodzi tu przede wszystkim m. in. o zwiększenie roli samorządu województwa, jako kluczowego (obok Ministerstwa Rozwoju Regionalnego) podmiotu realizacji polityki regionalnej, oraz wzmocnienie partnerskiej współpracy pomiędzy podmiotami zaangażowanymi w realizację polityki oraz dopasowanie odpowiedzialności za zadania publiczne do najbardziej efektywnego poziomu zarządzania.¹

3. Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa na lata 2012-2020 przyjęta przez Radę Ministrów w dniu 25 kwietnia 2012 roku.

Jednym z celów szczegółowych Strategii jest bezpieczeństwo żywnościowe (cel 3) i wzrost produktywności i konkurencyjności sektora rolno-spożywczego (cel 4). Szczegółowe zakresy interwencji to m. in. rozwój i wdrażanie systemów jakości żywności, wsparcie wytwarzania wysokiej jakości produktów rolno-spożywczych, w tym produktów wytwarzanych metodami integrowanymi, ekologicznymi oraz tradycyjnymi metodami produkcji z lokalnych surowców i zasobów oraz produktów rybnych, skuteczna kontrola bezpieczeństwa i jakości produktów rolno-spożywczych w całym łańcuchu produkcyjnym i rozwój badań na rzecz bezpieczeństwa żywności, jej jakości i potrzeb konsumentów.

W priorytecie 3.2. Wytwarzanie wysokiej jakości, bezpiecznych dla konsumentów produktów rolno-spożywczych mowa jest o tym, że „produkcja żywności o wysokich walorach jakościowych (w tym również produktów rybnych) stanowi odpowiedź na rosnące wymagania konsumentów i jest jednocześnie sposobem na podniesienie konkurencyjności i tym samym dochodów producentów. Podstawowym elementem omawianego priorytetu są działania, które gwarantują, że żywność trafiająca na rynek jest bezpieczna dla konsumentów. Dlatego tak istotna jest kontrola jakości i bezpieczeństwa żywności, a także ścisła i efektywna współpraca między organami uczestniczącymi w tym procesie (w szczególności chodzi o współpracę: Inspekcji Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych, Inspekcji Weterynaryjnej, Państwowej Inspekcji Sanitarnej, Państwowej Inspekcji Ochrony Roślin i Nasiennictwa oraz Państwowej Inspekcji Handlowej). Działaniom tym powinno towarzyszyć wdrożenie wsparcia dla wytwarzania wysokiej jakości towarów rolno-spożywczych, w tym produktów wytwarzanych metodami integrowanymi, ekologicznymi i tradycyjnymi z lokalnych surowców i zasobów oraz produktów rybnych (m.in. należy zadbać o dalsze wsparcie w ramach programów pomocowych inwestycji, mających na celu wytwarzanie nowych asortymentów produktów oraz podnoszących jakość wytwarzanej produkcji; pomoc w zakresie wprowadzania przez producentów certyfikatów i znaków jakości; promocja unikalnych cech jakościowych polskich produktów tradycyjnych; organizacja konkursów promujących produkty regionalne, tradycyjne i ekologiczne). Wytwarzaniu wysokiej jakości, bezpiecznych dla konsumentów produktów rolno-spożywczych będzie służyło (podobnie jak to ma miejsce

¹ Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020. Regiony, miasta, obszary wiejskie.

obecnie) rozbudowane prawodawstwo wspólnotowe i krajowe, wprowadzające zasady i ograniczenia w odniesieniu do procesu produkcji, przetwórstwa oraz handlu surowcami i produktami rolnymi i żywnościowymi. Istotne w tym zakresie jest wdrażanie i przestrzeganie m.in. zasad zrównoważonego stosowania środków ochrony roślin, w szczególności przestrzeganie zasad zintegrowanej ochrony roślin i integrowanej produkcji. Należy podejmować działania na rzecz: opracowania nowych krajowych systemów jakości żywności, rejestracji nowych produktów w ramach systemów już istniejących w kraju i UE, upowszechniania w Polsce produkcji żywności w ramach systemów jakości, zapewnienia odpowiedniej kontroli produkcji (w tym m.in. rozwiązań dotyczących systemu kontroli i certyfikacji oraz prowadzenie odpowiednich działań informacyjnych, dotyczących wymagań dla systemów jakości żywności), ochrony znaków towarowych i promocji żywności, wytwarzanej w ramach systemów jakości żywności wśród konsumentów krajowych, jak i zagranicznych. Wszystkim wyżej wymienionym działaniom powinno towarzyszyć wsparcie rozwoju badań na rzecz bezpieczeństwa żywności, jej jakości i potrzeb konsumentów.”²

4. Strategia Europa 2020.

W Strategii Europa 2020 nakreślony jest kierunek rozwoju gospodarczego, zgodnie z wymogami Komisji Europejskiej, wymagający identyfikacji inteligentnych specjalizacji regionalnych. Stanowiło to warunek pozyskania środków unijnych w perspektywie finansowej 2014-2020 jeśli chodzi o nakłady finansowe na badania naukowe, rozwój technologiczny i innowacje. W związku z tym w Strategii rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego do roku 2025 wyznaczono trzy inteligentne specjalizacje: Ekonomia wody, Drewno i meblarstwo oraz Żywność wysokiej jakości. Specjalizacja Żywność wysokiej jakości obejmuje następujące obszary aktywności gospodarczej: przetwórstwo spożywcze, produkcja maszyn dla rolnictwa, produkcja żywności niskoprzetworzonej, przetwarzanie i unieszkodliwianie odpadów porolniczych, produkcja na potrzeby hodowli zwierząt, chów i hodowla ryb oraz zwierząt.

9.4 Strategie, Programy i inne dokumenty o zasięgu wojewódzkim:

1. Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego do roku 2025 przyjęta Uchwałą Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego Nr XXVIII/553/13 z dnia 25 czerwca 2013 r.
2. Regionalna Strategia Innowacyjności Województwa Warmińsko-Mazurskiego do roku 2020 przyjęta uchwałą nr XLIII/832/10 Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego z dnia 28 września 2010 r.
3. Regionalny Program Operacyjny Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020
4. Strategia Rozwoju Turystyki Województwa Warmińsko-Mazurskiego
5. Priorytety współpracy zagranicznej Województwa Warmińsko-Mazurskiego przyjęte uchwałą nr XXXVIII/771/14 Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego z dnia 24 czerwca 2014 r.

² Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa na lata 2012-2020 przyjęta przez Radę Ministrów w dniu 25 kwietnia 2012 roku

6. Proces identyfikacji inteligentnych specjalizacji województwa warmińsko-mazurskiego. Olsztyn, listopad 2014 r.
7. Badanie potencjału innowacyjnego i rozwojowego przedsiębiorstw funkcjonujących w obszarze inteligentnych specjalizacji województwa warmińsko-mazurskiego. Żywność wysokiej jakości – raport końcowy. Warszawa, czerwiec 2015 r.

4. Diagnoza problemów, zasobów, sytuacji społeczno-gospodarczej oraz analiza SWOT branży żywności regionalnej, tradycyjnej, naturalnej wysokiej jakości w województwie warmińsko-mazurskim

Województwo warmińsko-mazurskie osiągnęło wysoki poziom specjalizacji m.in. w produkcji artykułów spożywczych³. Produkcja żywności odbywa się w dwóch głównych obszarach:

- **produkcja wysokotowarowa** – region może pochwalić się prawie dwukrotnie wyższą od średniej krajowej wartością dodaną brutto na pracującego w sektorze rolniczym (lepsze jest tylko zachodniopomorskie). Wyniki te uzyskiwane są dzięki dość korzystnym warunkom dla rozwoju gospodarstw wysokotowarowych, korzystnej strukturze wielkościowej gospodarstw rolnych, rozwiniętemu przemysłowi rolno-spożywczemu, ukierunkowanemu na sektor rolniczy i zagadnienia przyrodnicze potencjałowi naukowemu Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego i Instytutu Rozrodu Zwierząt i Badań Żywności Polskiej Akademii Nauk. W strukturze zasiewów, jak i zbiorów krajowych region ma duże znaczenie w przypadku rzepaku i rzepiku, pszenicy oraz pszenżyta, a także pogłowia bydła oraz – w mniejszym stopniu – pogłowia trzody chlewnej. Powyższe wyniki skutkują wysoką produkcją żywca rzeźnego oraz produkcją mleka;
- **produkcja regionalnej żywności wysokiej jakości** – opiera się głównie na ok. 26 000 mikro, małych i średnich gospodarstwach dostarczających żywność naturalną, tradycyjną i ekologiczną na bazie własnych surowców. Co jedenaste gospodarstwo ekologiczne w Polsce zlokalizowane jest w województwie warmińsko-mazurskim. Pod względem upraw rolnych objętych systemem kontroli w rolnictwie ekologicznym jako procent objętych kontrolą w rolnictwie ekologicznym ogółem w 2010 r. województwo warmińsko-mazurskie uplasowało się na 2 miejscu w kraju. Blisko 15% upraw rolnych objętych systemem kontroli w rolnictwie ekologicznym znajdowało się na Warmii i Mazurach. Udział regionu w ogólnej liczbie i powierzchni ekologicznych gospodarstw rolnych z certyfikatem wynosił odpowiednio 7,7% i 11,1%. Certyfikat Europejskiej Sieci Dziedzictwa Kulinarного uzyskało ok. 160 przedsiębiorstw i gospodarstw rolnych wykorzystujących lokalne rolnictwo, przetwórstwo i krótkie łańcuchy sprzedaży.⁴

³ Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego do roku 2025, str. 9

⁴ tamże, str. 12

W roku 2015 przeprowadzono na zlecenie Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie „Badanie potencjału innowacyjnego i rozwojowego przedsiębiorstw funkcjonujących w obszarze inteligentnych specjalizacji województwa warmińsko-mazurskiego. Żywność wysokiej jakości – raport końcowy.” W dokumencie określono konkretne wnioski z analizy oraz przedstawiono również rekomendacje dla polityki rozwoju województwa opartej o inteligentną specjalizację Żywność wysokiej jakości. Część z nich warto przytoczyć:

- w województwie firmy specjalizacji Żywność wysokiej jakości stanowią ok. 4% wszystkich podmiotów gospodarczych województwa (czołówka w kraju). Specjalizacja daje zatrudnienie ok. 11% ogółu (tylko w podmiotach zatrudniających pow. 9 osób). Ważne jest, że inne województwa w Polsce, gdzie znaczenie tych branż jest proporcjonalnie mniejsze, osiągają zdecydowanie wyższe wskaźniki od Warmii i Mazur dla tak określonej specjalizacji;
- trzy rodzaje przetwórstwa spożywczego skupiają niemal 90% wszystkich pracujących w specjalizacji Żywność wysokiej jakości, przy czym dominuje przetwarzanie mięsa i produkcja wyrobów z mięsa (66% pracujących), następnie są wyroby piekarskie i mączne (13%), wytwarzanie wyrobów mleczarskich (7%). Jeszcze wyższa jest koncentracja przychodów ze sprzedaży (mięso – 63%; produkcja paszy i karmy dla zwierząt – 16%; wyroby mleczarskie – 11%);
- eksport firm ze specjalizacji stanowi tylko 2% krajowego eksportu żywności, natomiast jego wewnętrzna struktura pokazuje bardziej zróżnicowany potencjał Żywności wysokiej jakości (względnie różnorodną strukturę produktową eksportu), niż można było sądzić po analizach liczby firm i zatrudnienia;
- w gronie firm funkcjonujących w specjalizacji znajdują się takie, które są rozpoznawalne na rynku, mają wysoki potencjał eksportowy i inwestycyjny, ale również należą do niej indywidualni rolnicy. Obrazuje to duże zróżnicowanie popytu na innowacje, choć całą specjalizację Żywność wysokiej jakości należy wpisać do działalności „niskiej techniki”;
- województwo warmińsko-mazurskie wyróżnia się na tle innych województw w Polsce liczbą gospodarstw ekologicznych - pierwsze miejsce w Polsce i pozycja lidera zarówno w porównaniach statycznych, jak i dynamicznych (dane z 2013 r.);
- innowacje w przedsiębiorstwach inteligentnej specjalizacji są niekoniecznie produktowe, ale procesowe i technologiczne (w rozumieniu wdrażania rozwiązań nowych w skali przedsiębiorstwa). Podkreślenia wymaga fakt, że sami przedsiębiorcy podkreślają problem przestarzałego technologicznie zaplecza produkcyjnego;
- specjalizacja Żywność wysokiej jakości posiada dobrze rozwinięte regionalne zaplecze naukowo-badawcze (szczególnie Uniwersytet Warmińsko-Mazurski (osiem wydziałów), Instytut Rozrodu Zwierząt i Badań Żywności PAN, Instytut Rybactwa Śródlądowego im. S. Sakowicza w Olsztynie, Parki Technologiczne) oraz dość dobrze wykształcone zaplecze IOB oferujące doradztwo i wsparcie (np. Warmińsko-Mazurski Ośrodek Doradztwa Rolniczego, Regionalna Izba Gospodarcza Żywności Naturalnej i Tradycyjnej a także jednostki UW-M: Centrum Nutri-Bio-Chemiczne, Centrum Badań

- i Rozwoju Mleczarstwa oraz Centrum Badań Energii Odnawialnej). Jednak dużym problemem pozostają kwestie związane z dostępnością odpowiednio wykwalifikowanej siły roboczej (w tym zagadnienia aktywizacji zawodowej);
- jedną z głównych bolączek specjalizacji jest niedostateczny poziom współpracy na linii nauka – biznes wynikający m.in. z niedostosowania nauki do potrzeb biznesu (niedopasowanie kierunków kształcenia do potrzeb inteligentnej specjalizacji), ale także słabo rozwinięta współpraca na linii nauka – nauka oraz biznes – biznes. Problematyka współpracy przewija się również jako jeden z kluczowych elementów scenariuszy rozwoju – szczególnie wariantu pożądanego;
  - ważnym czynnikiem wpływającym na konkurencyjność firm ze specjalizacji Żywność wysokiej jakości jest dostępność komunikacyjna, szczególnie drogowa i kolejowa (dlatego przedsiębiorcy żywią nadzieje związane z realizacją połączeń *Via Baltica* i *Rail Baltica*);
  - podstawą rozwoju negatywnych scenariuszy dla specjalizacji jest degradacja środowiska przyrodniczego mogąca zmienić korzystny wizerunek Warmii i Mazur jako regionu czystego o wysokich walorach przyrodniczych. Ważnym elementem wpływającym na niekorzystne zmiany może być bardzo silna konkurencja innych regionów krajowych i zagranicznych oraz nieefektywne wykorzystanie środków z perspektywy finansowej 2014-2020.⁵

Wybrane rekomendacje:

- Opracowanie planu działań Województwa w zakresie inicjowania różnego typu aktywności w ramach specjalizacji. Samorząd wojewódzki jest postrzegany jako główne i rzetelne źródło informacji na temat możliwości finansowania rozwoju firm oraz jako centrum decyzji, które mogą wpływać na całą specjalizację (RPO, polityka rozwoju). Dlatego bardzo ważne są skoordynowane działania Województwa, które nie tylko będą sukcesywnie budowały relacje na linii biznes – administracja, ale przede wszystkim będą wzmacniały klimat współpracy i wzrost wiedzy w ramach specjalizacji.
- Powołanie „Konferencji Rektorów Uczelni Warmii i Mazur przy Zarządzie Województwa” – możliwe, że takie ciało powinno być stałym organem, którego zadaniem będzie wypracowanie najlepszych schematów współpracy biznes – nauka w regionie, a także opracowanie strategii wprowadzania zmian na uczelniach w celu zintensyfikowania współpracy w ramach projektów podnoszących innowacyjność Warmii i Mazur.
- Włączenie tematyki inteligentnych specjalizacji do wszystkich możliwych działań promocyjno-gospodarczych podejmowanych przez samorząd wojewódzki i podległe mu jednostki. Kluczowe w tym zakresie wydają się misje gospodarcze oraz imprezy branżowe, na których powinien być pokazywany potencjał poszczególnych podmiotów gospodarczych, jednostek naukowych i walory lokalizacyjne województwa.

⁵ Badanie potencjału innowacyjnego i rozwojowego przedsiębiorstw funkcjonujących w obszarze inteligentnych specjalizacji województwa warmińsko-mazurskiego. Żywność wysokiej jakości – raport końcowy. Warszawa, czerwiec 2015 r.

- Popularyzacja certyfikacji produktów, wspieranej przez kluczowe organizacje branżowe, w celu zwiększenia aktywności przedsiębiorców w zakresie zabiegania o uzyskanie certyfikatów i potwierdzeń jakości produktów.
- Jak najszybsze uruchomienie działań pozwalających zmienić bardzo niekorzystną sytuację przedsiębiorstw specjalizacji w obszarze „kadry dla specjalizacji”. Problem ten obejmuje zarówno dostępność wykwalifikowanej kadry, jak i jakość edukacji i szkoleń oraz współpracę na linii przedsiębiorcy – edukacja (w tym szkolnictwo wyższe i zawodowe) i powinien zostać poddany gruntownemu przemyśleniu i wsparciu o model popytowy współpracy – to przedsiębiorcy powinni zgłaszać swoje zapotrzebowania na określone zawody i mieć wpływ na ocenę jakości przygotowania kadry.
- Działania na rzecz wzmocnienia roli regionalnych instytucji otoczenia biznesu jako pośredników ułatwiających wyszukanie (*matchmaking*) i nawiązanie kontaktów pomiędzy przedsiębiorcami – szczególnie małymi – a środowiskiem naukowym w regionie (przede wszystkim), ale też w kraju i zagranicą.
- Wspieranie relacji gospodarczych z województwem podlaskim (m.in. na polu instytucjonalnym), w którym „sektor rolno-spożywczy i sektory powiązane z nim łańcuchem wartości” stanowią jedną z tzw. rdzeniowych specjalizacji. Ta bliskość tematyczna pozwoliłaby efektywnie sięgać po środki z PO Rozwój Polski Wschodniej na działania ponadwojewódzkie. Województwo warmińsko-mazurskie posiada silnie rozwinięty potencjał naukowy w zakresie żywności, którego brakuje na Podlasiu. Polityka rozwoju specjalizacji na Warmii i Mazurach powinna uwzględniać ten fakt i wspierać możliwości rozszerzania rynków współpracy również dla uczelni województwa.⁶

---

⁶ Badanie potencjału innowacyjnego i rozwojowego przedsiębiorstw funkcjonujących w obszarze inteligentnych specjalizacji województwa warmińsko-mazurskiego. Żywność wysokiej jakości – raport końcowy. Warszawa, czerwiec 2015 r.

Ocena słabych i mocnych stron, szans i zagrożeń oraz potencjału rozwoju sektora żywności regionalnej, tradycyjnej, naturalnej wysokiej jakości w województwie warmińsko-mazurskim.

Mocne strony (S)	Słabe strony (W)
Nieskażone środowisko, bogate zasoby przyrodnicze, historyczne i kulturowe regionu	Powiększające się dysproporcje w dochodowości pomiędzy małymi i wielkotowarowymi gospodarstwami rolnymi
Korzystna struktura agrarna dla wielofunkcyjnego rozwoju rolnictwa	Niski poziom wykształcenia mieszkańców wsi
Dobrze rozwinięte rolnictwo ekologiczne	Wysoki poziom bezrobocia, niska aktywność i mobilność siły roboczej
Struktura gospodarstw sprzyjająca ochronie różnorodności biologicznej na obszarach wiejskich	Słaba atrakcyjność do inwestycji i zakładania działalności gospodarczej na terenach wiejskich
Zasoby wodne pozwalające na rozwój akwakultury, rybołówstwa śródlądowego i gospodarstw rybackich	Bardzo słaby system dystrybucji żywności wysokiej jakości, brak specjalistycznych hurtowni, stałych punktów sprzedaży etc.
Korzystne warunki dla rozwoju turystyki, w tym turystyki wiejskiej (np. agroturystyki i zagród edukacyjnych na terenach wiejskich)	Mała liczba profesjonalnych targowisk miejskich
Dobrze przygotowana baza szkolnictwa zawodowego związanego z branżą gastronomiczną	Słaba pozycja pojedynczych producentów rolnych i małych przetwórców w negocjacjach z sieciami handlowymi
Dobrze przygotowana baza jednostek naukowo-badawczych pozwalająca na współpracę z producentami rolnymi i przetwórcami	Bardzo niskie wskaźniki przedsiębiorczości
Duża liczba przedsiębiorstw skupionych w sieci Dziedzictwo Kulinarne Warmia Mazury Powiśle	Najniższe w kraju nakłady inwestycyjne firm mikro
	Słabo rozwinięte przetwórstwo ekologiczne, brak asortymentu produktów ekologicznych, które mogłyby efektywnie promować województwo
	Mały stopień upowszechnienia wśród konsumentów wiedzy na temat żywności regionalnej, tradycyjnej, naturalnej wysokiej jakości, jej powstawania, przetwarzania oraz obrotu
	Oferta dokształcania zawodowego niedostosowana do potrzeb rynku pracy
	Mała ilość wyspecjalizowanej kadry, niedobór pracowników dysponujących odpowiednimi kwalifikacjami zawodowymi – technicznymi
	Niski poziom współpracy na linii nauka - biznes (przedsiębiorstwa sektora żywności wysokiej jakości)
	Brak właściwych i dostatecznych systemów promowania produktów oraz działań wspierających rozwój sektora żywności regionalnej, tradycyjnej i naturalnej wysokiej jakości

Szanse (O)	Zagrożenia (T)
Objęcie kraju funduszami strukturalnymi oraz kredyty preferencyjne, które m.in. umożliwiają procesy modernizacji rolnictwa oraz realizację programów aktywizujących mieszkańców obszarów wiejskich	Rozwój szarej strefy przetwórstwa i sprzedaży produktów oraz fałszowanie żywności powodowany brakiem wystarczających mechanizmów kontrolnych oraz brakiem przejrzystości przepisów prawa lub ich niedostosowanie do potrzeb mikroprzedsiębiorstw, małych i średnich gospodarstw rolnych w sektorze produkcji i dystrybucji żywności regionalnej, tradycyjnej, naturalnej wysokiej jakości
Produkcja żywności regionalnej, tradycyjnej, naturalnej jako alternatywa zachowania żywotności ekonomicznej małych, rodzinnych gospodarstw rolnych	
Wysoki potencjał gospodarstw rolnych do wytwarzania żywności tradycyjnej i naturalnej	
Wzrost liczby gospodarstw agroturystycznych	
Wzrost liczby gospodarstw ekologicznych	
Wzrost liczby grup producentów rolnych	
Wzrost zainteresowania obszarami wiejskimi, jako atrakcyjnym miejscem spędzania wolnego czasu oraz dającym szansę zasmakowania potraw lokalnych	Mały stopień wykorzystania środków z dostępnych funduszy europejskich m.in. ze względu na niedostateczną siłę powiązań kooperacyjnych (w ramach klastrów, różnych form współpracy na linii nauka – biznes etc.)
Wzrost zainteresowania turystyką kwalifikowaną (szlaki kulinarne)	Niepewna sytuacja geopolityczna, przekładająca się na relacje Polski z Rosją, która może skutkować m.in. coraz większym ograniczeniem wymiany handlowej z Rosją; zmniejszeniem popytu na produkty przedsiębiorstw z Warmii i Mazur, a także zahamowaniem małego ruchu granicznego
Możliwość wykorzystania istniejącej infrastruktury po zlikwidowanych małych zakładach przetwórczych branży spożywczej	Trendy związane z masową produkcją żywności – w tym nacisk na unifikację i skrócenie procesów produkcyjnych mogące ograniczać możliwości konkurencji, w szczególności małym producentom dbającym o utrzymywanie wysokiej jakości wyrobów
Nowe regulacje prawne, sprzyjające tworzeniu małych przetwórczy i miejsc sprzedaży produktów lokalnej produkcji gospodarczej	
Zacieśnienie współpracy pomiędzy instytucjami działającymi na rzecz rozwoju rolnictwa, przetwórstwa żywności regionalnej, tradycyjnej, naturalnej wysokiej jakości	
Wzrost popytu na wysokiej jakości produkty spożywcze regionalne, tradycyjne i naturalne	Większa konkurencyjność innych regionów w przyciąganiu młodych, zdolnych mieszkańców Warmii i Mazur – może powodować dalszy odpływ potencjalnych pracowników do innych, bardziej konkurencyjnych pod względem warunków pracy i rozwoju osobistego, regionów i krajów. W połączeniu ze zmianami demograficznymi i starzeniem się społeczeństwa może to stanowić poważne wyzwanie dla rynku pracy
Moda na zdrowy styl życia oraz korzystanie z regionalnych i lokalnych zasobów	
Zrzeszanie się i samoorganizacja przedsiębiorców w ramach samorządu gospodarczego	
Wzrost potencjału edukacji oraz działalności jednostek naukowo-badawczych	Nienajlepszy stan zasobów ichtiofauny, wysoki poziom kłusownictwa oraz rosnący import tanich produktów rybnych
Rozwój rybactwa związanego z rosnącym popytem na świeżą rybę	

5. Koordynator Programu

Program jest instrumentem prorozwojowym Samorządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego. Okres obowiązywania Programu to lata 2016-2020. Koordynatorem programu jest Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego poprzez Departament Rozwoju Obszarów Wiejskich i Rolnictwa Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie.

Dane kontaktowe:

Departament Rozwoju Obszarów Wiejskich i Rolnictwa
Biuro ds. Żywności
ul. Emilii Plater 1
10-562 Olsztyn
tel. (89) 521-92-50, fax. (89) 521-98-59
e-mail: dow@warmia.mazury.pl

6. Uczestnicy i partnerzy Programu

1) partnerzy krajowi

W realizację programu zaangażowani są partnerzy z terenu województwa warmińsko-mazurskiego:

- 1) Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego poprzez Departament Rozwoju Obszarów Wiejskich i Rolnictwa, Departament Współpracy Międzynarodowej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie,
- 2) Miasto Olsztyn,
- 3) Zespół Szkół Gastronomiczno-Spożywczych w Olsztynie,
- 4) Miasto Elbląg,
- 5) Zespół Szkół Gospodarczych w Elblągu,
- 6) Miasto Ełk,
- 7) Zespół Szkół nr 6 im. Macieja Rataja w Ełku,
- 8) Powiat Szczytno,
- 9) Zespół Szkół nr 2 im. Jędrzeja Śniadeckiego w Szczytnie,
- 10) Warmińsko-Mazurskie Kuratorium Oświaty,
- 11) Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie, w tym: Centrum Gastronomii z Dietetyką i Biooceną Żywności oraz Centrum Badań Żywności Naturalnej i Tradycyjnej, Centrum Nutri-Bio-Chemiczne, Centrum Badań i Rozwoju Mleczarstwa,
- 12) Instytut Rozrodu Zwierząt i Badań Żywności PAN w Olsztynie,
- 13) Parki Technologiczne: Olsztyński Park Naukowo-Technologiczny, Park Naukowo Technologiczny w Ełku, Elbląski Park Technologiczny,
- 14) Warmińsko-Mazurska Izba Rzemiosła i Przedsiębiorczości w Olsztynie,
- 15) Regionalna Izba Gospodarcza Żywności Naturalnej i Tradycyjnej w Olsztynie,
- 16) Warmińsko-Mazurska Izba Rolnicza,
- 17) Warmińsko-Mazurski Ośrodek Doradztwa Rolniczego,
- 18) Lokalne Grupy Działania,
- 19) Lokalne Grupy Rybackie,

- 20) Wojewódzki Urząd Pracy,
- 21) Warmińsko-Mazurski Związek Pracodawców Prywatnych Lewiatan,
- 22) Warmińsko-Mazurska Regionalna Organizacja Turystyczna,
- 23) Agencja Rynku Rolnego Oddział Terenowy w Olsztynie,
- 24) Warmińsko-Mazurski Oddział Regionalny Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa,
- 25) Wojewódzka Stacja Sanitarno - Epidemiologiczna w Olsztynie,
- 26) Wojewódzki Inspektorat Weterynarii w Olsztynie,
- 27) Wojewódzki Inspektorat Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych w Olsztynie,

oraz pozostali partnerzy krajowi:

- 1) Województwo Pomorskie,
- 2) Województwo Kujawsko-Pomorskie,
- 3) Organizacje pozarządowe działające w zakresie ochrony Konsumenta.

2) partnerzy zagraniczni:

Ważnym aspektem realizacji Programu jest oparcie go na współpracy międzynarodowej z regionami europejskimi, z którymi Województwo Warmińsko-Mazurskie ma zawarte umowy partnerskie (porozumienia o współpracy), w tym:

- 1) Departament Côtes d'Armor (Francja), m. in. Rada Departamentu, Izba Rzemieśnicza Côtes d'Armor (Cite du Gout et des Saveurs – Miasteczko Smaku),
- 2) Regionalna Gmina Bornholm (Dania),
- 3) Prowincja Perugia (Włochy), m.in. Università dei Saporì – Akademia Smaku,
- 4) Obwód Rówieński (Ukraina),
- 5) Żupania Splicko-Dalmatyńska (Chorwacja),
- 6) Obwód Kaliningradzki Federacji Rosyjskiej,
- 7) Kraj Związkowy Saksonia-Anhalt (Niemcy).

W przeprowadzonym na zlecenie Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie w roku 2015 badaniu potencjału innowacyjnego i rozwojowego przedsiębiorstw funkcjonujących w obszarze inteligentnych specjalizacji województwa warmińsko-mazurskiego - żywność wysokiej jakości, jedną ze zdiagnozowanych i silnie uwypuklonych słabości okazał się „brak rozwiniętej współpracy wewnątrz specjalizacji”.⁷ Aby zwiększyć potencjał konkurencyjny tej specjalizacji, niezbędne staje się rozwinięcie współpracy na linii sektora biznesu, nauki, instytucji otoczenia biznesu i administracji, jak i wzmocnienie samorządu gospodarczego. Stąd przyjęte założenie, iż adresatami założeń Programu i realizatorami działań są zarówno nadawcy jak i odbiorcy: mieszkańcy województwa, samorządy powiatowe, miejskie, gminne, instytucje naukowo-badawcze, szkoły, organizacje pozarządowe, izby gospodarcze, izby rolnicze, przedsiębiorcy działający w tym sektorze, rolnicy, etc. Tylko przy tak szeroko zakrojonej współpracy możliwe będzie pokonanie tej słabości poprzez m. in. zwiększenie możliwości zawiązywania grup

⁷ Zob. Badanie potencjału innowacyjnego i rozwojowego przedsiębiorstw funkcjonujących w obszarze inteligentnych specjalizacji województwa warmińsko-mazurskiego. Żywność wysokiej jakości – raport końcowy. Warszawa, czerwiec 2015 r., str. 68, 71

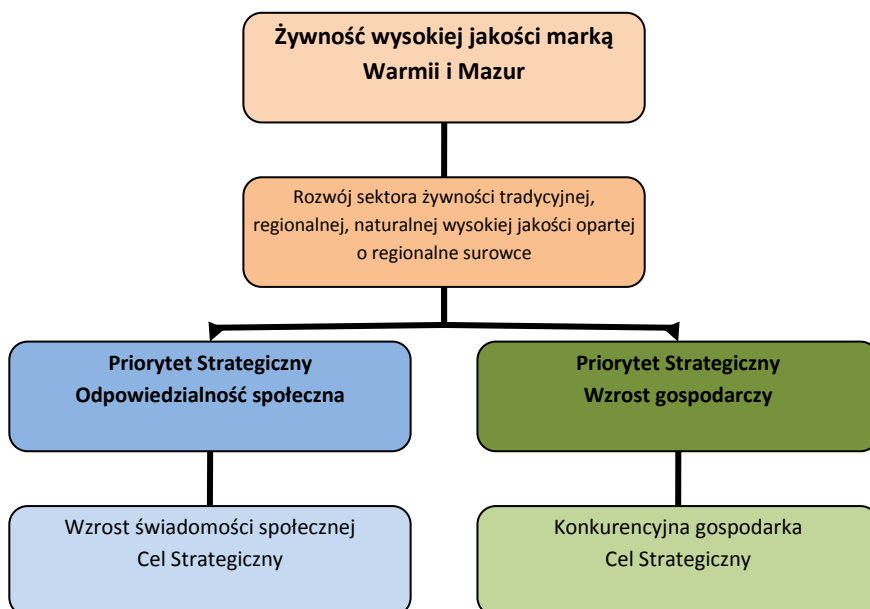
producentkich czy zakładania klastrów, zwiększenie pozycji negocjacyjnej małych producentów w stosunku do dużych sieci handlowych, wzmocnienie efektów działań promocyjnych dzięki zwiększonej współpracy etc.

„Efektywność rozwojowa specjalizacji *żywność wysokiej jakości* jest pochodną regionalnego zakorzenienia współpracy. Jeśli któryś z elementów tej sieci będzie skierowany „na zewnątrz” może osiągnąć wyższą efektywność innowacyjną, ale nie musi się to przekładać na efekty mnożnikowe w regionie. Dlatego ważna jest dla całej specjalizacji współpraca włączająca możliwie wielu aktorów, zarówno po stronie przedsiębiorców, jak i jednostek naukowo-badawczych i administracji.”⁸

7. Cele Programu

Celem Programu jest wytyczenie kierunków rozwoju sektora żywności regionalnej, tradycyjnej, naturalnej wysokiej jakości.

Rozwój sektora żywności regionalnej, tradycyjnej, naturalnej wysokiej jakości będzie koncentrować się na 2 priorytetach i celach strategicznych:

1) Priorytet Strategiczny 1. Odpowiedzialność społeczna

Cel Strategiczny: Wzrost świadomości społecznej

Działania w obrębie tego celu będą skupiać się, z jednej strony na osobach pracujących w sektorze żywności regionalnej, tradycyjnej, naturalnej wysokiej jakości (producenci, przetwórcy, sprzedawcy, kucharze etc.), także na uczniach szkół zawodowych w sektorze żywności, zmierzając do zwiększenia wiedzy i podnoszenia kwalifikacji, a także propagowania integracji i współpracy wśród podmiotów działających w szeroko rozumianym obszarze żywności regionalnej, tradycyjnej, naturalnej wysokiej jakości. Z drugiej strony podejmowane będą działania edukacyjne dla społeczeństwa z regionu Warmii i Mazur w zakresie aktualnych trendów w produkcji żywności i żywieniu człowieka,

⁸ Tamże, str. 82

w tym dotyczące żywności ekologicznej, tradycyjnej i regionalnej (surowce, produkty, potrawy), zasad zdrowego odżywiania, znaczenia odpowiedniego doboru produktów żywnościowych w profilaktyce zdrowotnej etc. Ten kierunek działań obejmuje zarówno edukację formalną, jak i pozaformalną z dużym naciskiem na kształcenie zawodowe uwzględniające inteligentne specjalizacje i potrzeby przedsiębiorców. Z kolei kształcenie przez całe życie wiąże się z procesami zachęcania i wspierania postaw otwartych na wiedzę, chęć pozyskiwania nowych kwalifikacji, niezależnie od wieku i pełnionych funkcji. Dlatego ważne będą: inicjatywy zmierzające do rozszerzania kierunków kształcenia i oferty nauczania już istniejących, doskonalenie kwalifikacji (w tym samych nauczycieli), granty i środki na badania. Ważnym elementem realizacji tego celu byłaby organizacja szkoleń czy warsztatów kulinarnych w zakresie podnoszenia świadomości społeczeństwa na temat żywności regionalnej, tradycyjnej, naturalnej wysokiej jakości.

Do osiągnięcia celu głównego dochodzić będziemy poprzez osiąganie celów operacyjnych realizując poszczególne działania.

Cele operacyjne:

Cel 1. Edukacja konsumenta oraz pracowników segmentu HoReCa, promowanie zrównoważonego, zdrowego stylu życia opartego o wyróżniki żywności regionalnej, tradycyjnej, naturalnej wysokiej jakości

Cel 2. Wsparcie kształcenia zawodowego branży żywnościowej w oparciu o analizę rynku pracy (zapotrzebowanie pracodawców w sektorze gastronomii)

Planowane formy wsparcia, działania oraz wskaźniki realizacji celów:

Nr celu/ działania	Działanie / zadanie	Wskaźniki/ mierniki	Podmiot realizujący
Cel 1.	Edukacja konsumenta oraz pracowników segmentu HoReCa, promowanie zrównoważonego, zdrowego stylu życia opartego o wyróżniki żywności regionalnej, tradycyjnej, naturalnej wysokiej jakości		
1.1.	Realizacja działań dot. edukacji konsumenta oraz pracowników segmentu HoReCa w zakresie żywności regionalnej, tradycyjnej, naturalnej wysokiej jakości, rozpoznawalności żywności ekologicznej oraz zdrowego stylu życia.	Liczba zrealizowanych działań (np. konferencji, szkoleń, wydawnictw, broszur, publikacji, wizyt studyjnych etc.)	Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego, Warmińsko-Mazurska Izba Rzemiosła i Przedsiębiorczości w Olsztynie, Centrum Gastronomii z Dietetyką i Biooceną Żywności Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego, organizacje pozarządowe, Regionalna Izba Gospodarcza Żywności Naturalnej i Tradycyjnej w Olsztynie
1.2	Promocja żywności regionalnej, tradycyjnej, naturalnej wysokiej jakości oraz wytwarzanej w sposób rzemieślniczy poprzez np. udział w targach, publikację artykułów w prasie o zasięgu lokalnym, regionalnym lub krajowym, organizację regionalnych i lokalnych festiwali, festynów, kiermaszów żywnościowych i kulinarnych etc.	Liczba zorganizowanych działań promocyjnych.	Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego, Warmińsko-Mazurska Izba Rzemiosła i Przedsiębiorczości w Olsztynie, Centrum Gastronomii z Dietetyką i Biooceną Żywności Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego, Warmińsko-Mazurski Ośrodek Doradztwa Rolniczego, Warmińsko-Mazurska Izba Rolnicza,

			Regionalna Izba Gospodarcza Żywności Naturalnej i Tradycyjnej w Olsztynie
1.3	Promocja współpracy i sieciowania oraz zrównoważonego rozwoju sektora gospodarki opartego o wyróżniki żywności regionalnej, tradycyjnej, naturalnej wysokiej jakości w oparciu o tworzone „Miasteczko Smaku”.	Liczba spotkań, wydarzeń.	Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego, Warmińsko-Mazurska Izba Rzemiosła i Przedsiębiorczości w Olsztynie, Izba Rzemieślnicza Côtes d’Armor (Francja), Centrum Gastronomii z Dietetyką i Biooceną Żywności Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego, Warmińsko-Mazurski Ośrodek Doradztwa Rolniczego, Regionalna Izba Gospodarcza Żywności Naturalnej i Tradycyjnej w Olsztynie
1.4	Podnoszenie jakości w zakresie produkcji żywności regionalnej, tradycyjnej, naturalnej wysokiej jakości, umiejętności i kwalifikacji przedstawicieli branży (kucharzy, producentów żywności produkowanej w sposób rzemieślniczy) poprzez np. organizację konkursów kulinarnych, warsztatów kulinarnych, projektowanie narzędzi i gier edukacyjnych, tworzenie przewodników kulinarnych, konferencji w zakresie zdrowego odżywiania, tworzenie platform współpracy, stworzenie przewodnika, portalu lub kanału na popularnych platformach mediów społecznościowych dotyczących żywności	Liczba zorganizowanych przedsięwzięć.	Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego, Warmińsko-Mazurska Izba Rzemiosła i Przedsiębiorczości w Olsztynie, Regionalna Izba Gospodarcza Żywności Naturalnej i Tradycyjnej w Olsztynie
1.5	Wsparcie i pomoc w rozwoju przedsiębiorstw rzemieślniczych branży gastronomicznej, żywnościowej poprzez np. porady eksperckie, wspólne działania promocyjne na zewnątrz etc.	Liczba wspartych przedsiębiorstw.	Warmińsko-Mazurska Izba Rzemiosła i Przedsiębiorczości w Olsztynie, Regionalna Izba Gospodarcza Żywności Naturalnej i Tradycyjnej w Olsztynie
1.6	Utworzenie „Miasteczka Smaku” mającego na celu promocję żywności regionalnej, tradycyjnej i naturalnej, w oparciu o lokalne rolnictwo poprzez m. in. prowadzenie szkoleń, warsztatów kulinarnych, projektowanie narzędzi i gier edukacyjnych, tworzenie przewodników kulinarnych, organizację konferencji, warsztatów, spotkań etc.		Warmińsko-Mazurska Izba Rzemiosła i Przedsiębiorczości w Olsztynie, Izba Rzemieślnicza Côtes d’Armor (Francja), Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego, Regionalna Izba Gospodarcza Żywności Naturalnej i Tradycyjnej w Olsztynie
1.7	Szkolenia o zróżnicowanym charakterze (nt. zdrowego odżywiania, szkolenia techniczne, eksperckie, branżowe etc.)	Liczba szkoleń.	Warmińsko-Mazurska Izba Rzemiosła i Przedsiębiorczości w Olsztynie, Izba Rzemieślnicza Côtes d’Armor (Francja), Centrum

			Gastronomii z Dietetyką i Biooceną Żywności, Regionalna Izba Gospodarcza Żywności Naturalnej i Tradycyjnej w Olsztynie, Warmińsko-Mazurski Ośrodek Doradztwa Rolniczego
1.8	Prowadzenie badań naukowych, w tym testów konsumenckich w zakresie promowanego zrównoważonego, zdrowego stylu życia opartego o wyróżniki żywności regionalnej, tradycyjnej i naturalnej wysokiej jakości oraz budowanie bazy wiedzy historycznej.	Liczba przeprowadzonych testów konsumenckich.	Centrum Gastronomii z Dietetyką i Biooceną Żywności, Centrum Badań Żywności Naturalnej i Tradycyjnej funkcjonujące w ramach struktur Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie
Cel. 2	Wsparcie kształcenia zawodowego branży żywnościowej w oparciu o analizę rynku pracy (zapotrzebowanie pracodawców w sektorze gastronomii)		
Nr celu/działania	Działanie / zadanie	Wskaźniki/mierniki	Podmiot realizujący
2.1.	Wsparcie i promocja zawodów rzemieślniczych branży żywnościowej.	Liczba zrealizowanych działań	Warmińsko-Mazurska Izba Rzemiosła i Przedsiębiorczości w Olsztynie
2.2	Wymiana w zakresie praktyk /szkoleń/ wizyty studyjne (restauratorów, hotelarzy, rolników i organizacji zawodowych).	Liczba spotkań/szkoleń/ wizyt. Liczba osób biorących udział w praktykach / szkoleniach/ wizytach.	Warmińsko-Mazurska Izba Rzemiosła i Przedsiębiorczości w Olsztynie, Regionalna Izba Gospodarcza Żywności Naturalnej i Tradycyjnej w Olsztynie, Warmińsko-Mazurska Izba Rolnicza
2.3	Zwiększenie oferty pozaszkolnych form kształcenia i uczenia się dorosłych.	Liczba zrealizowanych projektów.	
2.4	Analiza rynku pracy w sektorze gastronomicznym.	Liczba przeprowadzonych analiz.	WUP UWM, Warmińsko-Mazurski Związek Pracodawców Prywatnych Lewiatan
2.5	Dostosowanie kształcenia i szkolenia zawodowego branży gastronomicznej do potrzeb rynku pracy poprzez zaangażowanie przedstawicieli pracodawców i pracowników na wszystkich etapach jego programowania.	Liczba spotkań. Liczba zrealizowanych projektów.	
2.6	Utworzenie systemu monitorującego rynek pracy w sektorze gastronomii.	Liczba zrealizowanych projektów.	

2) Priorytet Strategiczny 2. Wzrost gospodarczy

Cel Strategiczny: Konkurencyjna gospodarka

Rozwój sektora żywności regionalnej, tradycyjnej, naturalnej wysokiej jakości oraz tworzenie miejsc jej sprzedaży, prowadzić będzie do rozwoju przedsiębiorczości, w tym m.in. związanej z turystyką. Ważnym aspektem jest także nawiązanie współpracy międzyregionalnej w zakresie rolnictwa lokalnego i żywności wysokiej jakości przy jednoczesnym zwiększeniu skuteczności i efektywności systemu kształcenia zawodowego oraz zharmonizowanie go z rynkiem pracy.

Do osiągnięcia celu głównego dochodzić będziemy poprzez osiągnięcie celów operacyjnych realizując poszczególne działania.

Cele operacyjne:

Cel 1. Podniesienie poziomu jakości usług gastronomicznych w województwie warmińsko-mazurskim

Cel 2. Rozwijanie i wsparcie rynku produktów żywnościowych regionalnych, tradycyjnych, naturalnych wysokiej jakości

Planowane formy wsparcia, działania oraz wskaźniki realizacji celów:

Cel 1.	Podniesienie poziomu jakości usług gastronomicznych w województwie warmińsko-mazurskim		
Nr celu/ działania	Działanie / zadanie	Wskaźniki / mierniki	Podmiot realizujący
1.1.	Promocja oraz podniesienie jakości dobrowolnego systemu oznakowania żywności, restauratorów, producentów i rolników znakiem towarowym gwarancyjnym Dziedzictwo Kulinarne Warmia Mazury Powiśle	Liczba oznakowanych podmiotów.	Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego,
1.2.	Realizacja działań promocyjnych w zakresie agroturystyki pod kątem rozwoju dziedzictwa kulinarnego	Liczba zrealizowanych działań.	Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego, Warmińsko-Mazurski Ośrodek Doradztwa Rolniczego
1.3.	Wsparcie rozwoju turystyki kulinarnej, w oparciu o istniejącą ofertę, potencjał społeczny oraz wyróżniki Sieci Dziedzictwa Kulinarne Warmii, Mazur i Powiśla i inne	Liczba zrealizowanych działań.	Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego, Warmińsko-Mazurska Regionalna Organizacja Turystyczna
1.4	Powiązanie oferty miasteczek Polskiej Krajowej Sieci Miast Cittaslow z wyróżnikami Sieci Dziedzictwa Kulinarne Warmii, Mazur i Powiśla.	Liczba wspólnych przedsięwzięć.	Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego, miasteczka sieci Cittaslow z terenu województwa

Cel 2.	Rozwijanie i wsparcie rynku produktów żywnościowych regionalnych, tradycyjnych, naturalnych wysokiej jakości		
Nr celu/ działania	Działanie / zadanie	Wskaźniki / mierniki	Podmiot realizujący
2.1	Wsparcie rolników i przetwórców w procesie przystępowania do systemów jakości żywności (m.in. krajowe systemy np. „Jakość Tradycja”, systemy unijne: Chroniona Nazwa Pochodzenia, Chronione Oznaczenie Geograficzne, Gwarantowana Tradycyjna Specjalność) oraz tworzenie listy produktów tradycyjnych.	Liczba oznakowanych produktów.	Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego, Agencja Rynku Rolnego Oddział Terenowy w Olsztynie, Warmińsko-Mazurski Oddział Regionalny Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, Wojewódzka Stacja Sanitarno – Epidemiologiczna w Olsztynie, Wojewódzki Inspektorat Weterynarii w Olsztynie, Wojewódzki Inspektorat Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych w Olsztynie, Warmińsko-Mazurski Ośrodek Doradztwa Rolniczego
2.2	Działania zmierzające do powiązań kooperacyjnych (grupy producenckie, klastry) oraz propagowanie wiedzy wśród rolników i producentów żywności nt. systemów wyróżniania żywności wysokiej jakości poprzez konferencje, seminaria, warsztaty, spotkania etc.	Liczba zorganizowanych konferencji, seminariów, warsztatów, spotkań etc.	Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego, Warmińsko-Mazurska Izba Rolnicza, Warmińsko-Mazurski Ośrodek Doradztwa Rolniczego, Agencja Rynku Rolnego Oddział Terenowy w Olsztynie, Warmińsko-Mazurski Oddział Regionalny Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, Wojewódzka Stacja Sanitarno – Epidemiologiczna w Olsztynie, Wojewódzki Inspektorat Weterynarii w Olsztynie, Wojewódzki Inspektorat Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych w Olsztynie, Warmińsko-Mazurska Izba Rolnicza
2.3	Współpraca z sektorem naukowo-badawczym w zakresie rozwoju produktów żywnościowych wysokiej jakości, regionalnych i tradycyjnych (badania, projekty, analizy etc.)	Liczba projektów. Liczba badań, analiz etc.	Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski, Instytut Rozrodu Zwierząt i Badań Żywności PAN w Olsztynie, Regionalna Izba Gospodarcza Żywności Naturalnej i Tradycyjnej w Olsztynie
2.4	Promocja i wsparcie rozwoju rolnictwa ekologicznego, sprzedaży bezpośredniej z gospodarstwa i krótkich łańcuchów dostaw żywności od rolnika i producenta do konsumenta.	Liczba zrealizowanych działań.	Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego, Warmińsko-Mazurski Ośrodek Doradztwa Rolniczego
2.5	Propagowanie wiedzy wśród rolników i producentów żywności dot. czynników warunkujących uzyskanie żywności wysokiej	Liczba zrealizowanych działań.	Warmińsko-Mazurski Ośrodek Doradztwa Rolniczego, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski, Instytut Rozrodu Zwierząt i Badań

	jakości, m.in. takich jak: - dobór materiału do uprawy i hodowli - optymalne warunki uprawy (nawożenie, ochrona roślin, agrotechnika) i hodowli (warunki środowiskowe, żywienie) - dobór metod przechowywania surowców - dobór optymalnych procesów technologicznych żywności		Żywności PAN w Olsztynie, Warmińsko-Mazurska Izba Rolnicza
2.6	Podniesienie świadomości producenta i konsumenta w zakresie bezpieczeństwa żywności na całej długości łańcucha żywieniowego, począwszy od pierwotnej produkcji pasz, aż do żywienia zwierząt przeznaczonych do produkcji żywności włącznie.	Liczba zrealizowanych działań.	Warmińsko-Mazurski Ośrodek Doradztwa Rolniczego, Wojewódzka Stacja Sanitarno – Epidemiologiczna w Olsztynie, Wojewódzki Inspektorat Weterynarii w Olsztynie, Wojewódzki Inspektorat Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych w Olsztynie, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski, Instytut Rozrodu Zwierząt i Badań Żywności PAN w Olsztynie, Warmińsko-Mazurska Izba Rolnicza
2.7	Podniesienie świadomości producenta i konsumenta w zakresie produkcji produktów wysokiej jakości w aspekcie produkcji produktów rolnych, w tym w szczególności uprawy, zbiorów, hodowli zwierząt, którego wynikiem jest pozyskanie produktów wysokiej jakości.	Liczba zrealizowanych działań.	Warmińsko-Mazurski Ośrodek Doradztwa Rolniczego, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski, Instytut Rozrodu Zwierząt i Badań Żywności PAN w Olsztynie, Warmińsko-Mazurska Izba Rolnicza

8. Założenia sposobu realizacji Programu: ewaluacja, monitoring, ocena i sprawozdawczość

Okres obowiązywania Programu to lata 2016-2020. Jego realizację w imieniu Samorządu Województwa będzie koordynował Departament Rozwoju Obszarów Wiejskich i Rolnictwa Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie.

Poszczególne zadania wymienione w Programie będą realizowane zgodnie z zakresem merytorycznym przez poszczególnych Partnerów. Program może być realizowany na podstawie szczegółowych planów realizacji, harmonogramów ustalanych na bieżąco zgodnie z potrzebami w odniesieniu do konkretnych działań czy projektów. W realizację działań mogą być także zaangażowani inni niż wymienieni w dokumencie Partnerzy zgodnie z zakresem merytorycznym danego działania.

W zakresie monitoringu i oceny Programu Departament Rozwoju Obszarów Wiejskich i Rolnictwa będzie współpracował z Partnerami. Analiza osiągniętych rezultatów zostanie dokonana przez Partnerów odpowiedzialnych za realizację poszczególnych zadań co 2 lata. Departament będzie przygotowywał co 2 lata sprawozdanie z realizacji Programu.

Raport końcowy z realizacji Programu przygotowany zostanie we współpracy z poszczególnymi Partnerami z wykorzystaniem wskaźników zawartych w tym dokumencie.

Odpowiedzialnym za sporządzenie sprawozdania z realizacji programu będzie Departament Rozwoju Obszarów Wiejskich i Rolnictwa Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie.

9. Przewidywane finansowanie Programu

Rekomendowane działania wskazane do realizacji w latach 2016 – 2020 mogą być finansowane z wielu różnych źródeł:

- środków publicznych:
  - Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego – poprzez Regionalny Program Operacyjny Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020;
  - Europejski Fundusz Społeczny – poprzez Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój;
  - Europejski Fundusz Rolny na Rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich – poprzez Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020, Krajową Sieć Obszarów Wiejskich;
  - program ERASMUS +
  - budżet Państwa (środki ministerialne etc.)
  - budżet jednostek samorządu terytorialnego: województwa, powiatów, gmin
- środków prywatnych: przedsiębiorstwa, organizacje pozarządowe, osoby fizyczne.

Zadania założone w Programie będą realizowane we współpracy z Partnerami w zależności od ich możliwości operacyjnych oraz od dostępnych środków finansowych krajowych i unijnych.

Po akceptacji przez Komisję Europejską regionalnych i krajowych programów operacyjnych oraz zakończeniu realizacji „*Badania potencjału innowacyjnego i rozwojowego przedsiębiorstw funkcjonujących w obszarze inteligentnych specjalizacji województwa warmińsko-mazurskiego*” wykonanego w związku z realizacją Strategii rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego do roku 2025 oraz Regionalnej Strategii Innowacyjności Województwa Warmińsko-Mazurskiego do roku 2020, dokonany został przegląd i pogłębiono informacje o środkach finansowych możliwych do pozyskania ze źródeł publicznych i prywatnych na rzecz rozwoju inteligentnych specjalizacji województwa warmińsko-mazurskiego, w tym żywności wysokiej jakości.⁹

9.1 Programy Komisji UE

Na lata 2014 -2020 zaplanowano program Erasmus +, który łączy wszystkie obecne inicjatywy w dziedzinie kształcenia, szkolenia, młodzieży i sportu, obejmujące UE i państwa trzecie i zastąpił dotychczasowe programy. Największy nacisk w nowym programie został położony na edukację formalną i pozaformalną służącą rozwijaniu umiejętności uczniów, nauczycieli i pracowników oraz poprawy ich sytuacji na rynku pracy. W praktyce program Erasmus + umożliwia zagraniczną mobilność – wyjazdy w celach edukacyjnych (np. podjęcia studiów lub pracy, odbycia szkoleń) uczniów, studentów, kadry edukacyjnej i pracowników

⁹ Zobacz: „Proces identyfikacji inteligentnych specjalizacji województwa warmińsko-mazurskiego” Olsztyn, listopad 2014 r., str. 14

młodzieżowych oraz wspiera budowę partnerstw pomiędzy uniwersytetami, szkołami wyższymi i średnimi, przedsiębiorstwami i organizacjami non profit na rzecz wzmocnienia innowacyjności i budowania wiedzy. W programie podkreśla się szczególne znaczenie współpracy międzysektorowej (różne sektory edukacji, instytucja na różnym szczeblu i o różnym profilu) i wzmacnianie efektu synergii pomiędzy sektorami edukacji a środowiskiem pracy.

Wykorzystanie środków w tym Programie może mieć szczególne znaczenie w kontekście potrzeb, na jakie zwrócono uwagę podczas cyklu debat na etapie opracowywania inteligentnych specjalizacji województwa warmińsko-mazurskiego. Wskazano mianowicie, iż jedną z najważniejszych potrzeb i wyzwań przedsiębiorstw i instytucji dla efektywnego rozwoju poszczególnych specjalizacji, w tym żywności wysokiej jakości, są mianowicie niedostatecznie wykwalifikowani pracownicy średniego szczebla, dostępność wiedzy i edukacji w poszczególnych zawodach. Wskazano, iż rozwój inteligentnej gospodarki województwa będzie opierać się nie tylko o zasoby materialne, ale także o kapitał ludzki. Założono, iż wszelkie inwestycje w szkolnictwo zawodowe, wyższe oraz wyższe zawodowe realizowane będą w obrębie inteligentnych specjalizacji gospodarczych województwa.¹⁰

9.2 Fundusze strukturalne i mechanizmy finansowe

Na poziomie krajowym z polityki spójności w latach 2014 -2020 realizowanych będzie 5 tematycznych programów operacyjnych: Infrastruktura i środowisko, Wiedza Edukacja Rozwój, Inteligentny Rozwój, Polska Cyfrowa, program dla Polski Wschodniej oraz program pomocy technicznej. Dla rozwoju sektora żywności regionalnej, tradycyjnej, naturalnej wysokiej jakości kluczowym może być drugi z wymienionych programów. Wykorzystanie środków tego mechanizmu dedykowane jest w szczególności adresatom Programu i jego partnerom z sektora szkolnictwa zawodowego. Program Wiedza Edukacja Rozwój jest finansowany ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS) oraz ze środków specjalnej linii budżetowej Inicjatywy na rzecz zatrudnienia ludzi młodych (*Youth Employment Initiative* – YEI), a także z budżetu państwa. Na realizację Programu przeznaczone zostanie ponad 5,4 mld euro, w tym ponad 2 mld euro na wsparcie osób młodych. Program wspiera aktywizację osób młodych poniżej 30 roku życia pozostających bez zatrudnienia, szkolnictwo wyższe, innowacje społeczne, mobilność i współpracę ponadnarodową, a także reformy w obszarach zatrudnienia, włączenia społecznego, edukacji, zdrowia i dobrego rządzenia.

Środki na rozwój sektora żywnościowego pochodzą także z Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014-2020 przeznaczone na działania ujęte w Programie tj.:

- Systemy jakości produktów rolnych i środków spożywczych;
- Rozwój gospodarstw i działalności gospodarczej;
- Tworzenie grup i organizacji producentów;
- Rolnictwo ekologiczne, etc.;

¹⁰ Zobacz: „Proces identyfikacji inteligentnych specjalizacji województwa warmińsko-mazurskiego” Olsztyn, listopad 2014 r., str. 9-11

9.3 Środki krajowe

Prognozuje się, że środki krajowe pozwalające na finansowanie niniejszego programu będą pochodziły przede wszystkim z następujących źródeł:

- programy Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi,
- fundusze promocji produktów rolno – spożywczych.

9.4 Regionalny Program Operacyjny Województwa Warmińsko-Mazurskiego 2014-2020, środki regionalne

Istotną kwestią przy formułowaniu rekomendowanych działań w niniejszym Programie i ich dalszej realizacji jest to, aby mieściły się w obszarach interwencji EFRR i EFS przewidzianych na lata 2014-2020. Kluczowym dokumentem i opartymi o niego źródłami finansowania jest Regionalny Program Operacyjny Województwa Warmińsko-Mazurskiego 2014-2020 oraz przedstawione w nim założenia dotyczące osi priorytetowych.